

Finansministeriet ved afdelingschef Peter Brixen har lagt op til diskussion af de forskellige tankesæt, hvoraf forskellige fremsyn ind i de næste årtier udspringer. In casu hvad angår det fremtidige grundlag for alle samfundets funktioner, nemlig indretningen af vores energisystemer i den nye æra, hvor olietiden går på hæld og klimakatastrofer på grund af afbrænding af fossile brændsler er i opmarch. Den ukendte fremtid er risikofyldt som aldrig før, så det er historisk afgørende, at de tankegange, vi følger, og de metoder, vi bruger i forsøgene på at finde bæredygtige veje, ikke fører på vildspor.

Peter Brixen indledte diskussionen med et indlæg i Ugemagasinet Ingeniøren d. 18. maj, hvori han anfægtede grundlaget for Ingeniørforeningens (IDAs) "Energiplan 2030", og med et indlæg på det af Information og Selskabet for Teknologianalyse (IDA) arrangerede møde om miljøøkonomi d. 21. maj. Hans udsagn blev besvaret, imødegået og diskuteret i tre efterfølgende længere indlæg i Ingeniøren og i en kommentar fra mig i Information d. 4. maj. Peter Brixen vil imidlertid ikke for nærværende besvare disse indlæg i den overordentligt vigtige diskussion, han har lagt op til. I en e-mail til mig skriver han: "Desværre tillader vores ressourcer ikke, at Finansministeriet for nærværende kan deltage yderligere i den offentlige debat. Jeg håber, at der måske efter sommerferien kan opstå mulighed for at udveksle yderligere teknisk-faglige synspunkter på de forskellige tilgange til dansk energipolitik".

Finansministeriet spiller som bekendt en central rolle i udstikningen af energipolitikens veje. De tankegange og metoder, der råder i ministeriets kontorer, er derfor af afgørende betydning for indholdet i den energipolitik, der netop nu er i støbeskeen. Men ministeriet har ikke belæg for at hævde en indiskutabel kompetence, hvad angår udstikning af en rationel energi- og miljøpolitisk kurs ind i det risikofyldte farvand. At det har midlerne og ressourcerne til at lave teoretiske modelberegninger, men ikke tid til at diskutere værdien af deres beregningsresultater endsige andre tilgange til problemstillingen, er endnu et eksempel på Fogh-regeringens holdning til en oplyst demokratisk debat: Der er ikke noget at komme efter, for vi har magten. Så til sagen.

Top-down

Top-down er den populistiske betegnelse for de teoretiske beregningsmodeller, der afspejler udsynet fra Finansministeriets vinduer udover det samfund, ministeriet modellerer i sit verdensbillede. Men indsigt i energisystemers teknologi er ikke udbredt i Finansministeriet. Det er tvivlsomt om nogen i ministeriet kan besvare spørgsmålet: Hvad er 'energi' for en størrelse? For dem er det noget abstrakt, der kan måles i en fælles enhed (kalorier eller Joule), og som der kan holdes regnskab med i et simpelt bogholderi, hvor 'energien' i elektrisk kraft, fjernvarme, solvarme, halm, osv. lægges sammen som æbler og pærer til et samlet 'energiforbrug'. På den måde er de på hjemmebane, for det er ligesom måling af alle mulige ting ved deres pengeværdi.

Abstraktionen videreføres, idet samfundets energisystem deles op i sektorer: el, varme og transport, så man inden for hver af disse sektorer kan konstruere et marked - uanset at el og varme allerede i dag er teknisk sammenkoblet, og alle sektorerne i et fremtidigt levedygtigt energisystem vil være

koblet uløseligt sammen. Derpå oversættes et væld af forskellige konkrete tekniske effektiviseringsmuligheder på forskellige områder/sektorer til nogle abstrakte effektiviserings- og besparelsesfaktorer, der hver for sig indgår i de teoretiske beregningsmodeller - uanset at de formindskelser af brændselsforbrug og CO₂-udslip, der kan opnås ved indsatser på ét område, afhænger af de indsatser, der gøres på andre områder. Det er denne tankeverden af virkelighedsfjerne abstraktioner, der modelleres i de teoretiske beregningsmodeller, hvoraf Finansministeriets råd eller diktater til regering og Folketing udspringer.

Denne abstrakte verden befolkes af homo economicus, et væsen, hvis økonomiske adfærd er beregnelig, fordi det agerer i overensstemmelse med ligningerne for rationel adfærd i de økonomiske adfærdsmodeller. Det handler på markedet, sådan at får det størst mulige personlige udbytte af sine penge. Ligegyldigt om det handler på markedet for gulerødder, sko, coaching etc., eller om det agerer på energimarkedet, hvor der handles med det fælles grundlag for alle samfundets aktiviteter.

Det er i denne tankeverden, Peter Brixen befinder sig, når han siger, at "vi tager udgangspunkt i den ideelle verden, og der må altid være et tab forbundet med at bevæge sig væk fra den ideelle, uanset hvad vi antager om rente og alt muligt andet". I dén verden kan der føres energipolitik ved at skrue på de økonomiske parametre, der påvirker homo economicus's rationelle beslutninger om køb og salg, såsom afgifter, skatter, statstilskud, kvotetildelinger m.fl.. Men da homo economicus til dato har opført sig ideelt, sådan som ligningerne i de økonomiske ligevægtsmodeller foreskriver, er det på forhånd givet, at politisk provokerede adfærdsændringer, vil afstedkomme tab: Computeren vil udskrive en regning på økonomiske meromkostninger ved at investere i levedygtige energisystemer.

Bottom-up

Bottom-up er den modsvarende populistiske betegnelse for tekniske og økonomiske analyser af de muligheder, der i den virkelige verden tegner sig for at imødegå de farer og risici, der truer forude. Disse analyser tager udgangspunkt i det konkrete, nemlig den kendsgerning, at vi lever i en verden, der i løbet af det sidste halve århundrede i alle henseender er blevet, som den er, i kraft af billig olie, gas og kul. Økonomisk set har de ekceptionelt lave brændselspriser afstedkommet enorme fejlinvesteringer i infrastrukturanlæg, bygninger, transportmidler og produktionsanlæg. Denne verden skal nu laves om, fordi det umådeholdne forbrug af olie og gas udtømmer ressourcerne og accellererer klimaændringerne.

I denne tid florerer politiske visioner om, at vi i de kommende tyve år kan fortsætte væksten i bilkørsel, flyrejser, husbyggeri osv., samtidigt med at det fossile brændselsforbrug halveres. I disse visioner udtrykkes erkendelsen af, at vi har ødet dyrebare, uerstattelige ressourcer væk i en kort økonomisk fest. De siger jo, at vi i de sidste årtier kunne have fået det samme eller mere uden at have ødelagt nær så meget, hvis vi ikke var kørt så langt ud af det forkerte spor.

Spørgsmålet er i første omgang om det teknisk kan lade sig gøre at realisere de politiske visioner, og i så fald hvordan det kan gøres uden unødigt store omkostninger. Dette spørgsmål kan ikke besvares med teoretiske top-down beregningsmodeller, for det er ikke et teoretisk spørgsmål. Det er et konstruktivt

teknisk-økonomisk spørgsmål, der kun kan besvares bottom-up ved hjælp af fysiske modeller, der i udgangspunktet repræsenterer det samlede energisystem, som det er i dag, og muliggør sammenligninger af det ressourceøkonomisk, miljømæssigt og pengeøkonomisk opnåelige ved at gennemføre forskellige investeringsprogrammer (scenarier).

Denne kortlægning af energipolitikens teknologiske råderum er nødvendig, for man kan ikke udstikke en fornuftig strategi, hvis man ikke ved, hvad der kan opnås ved forskellige investeringsindsatser. Det drejer sig ikke om VE-procenter og andre procenttal, men om tons af olie, kul og CO₂ og kubikmeter gas, og det tjener til opmuntring, at de konkrete beregninger - i modsætning til top-down beregningerne - viser, at det er en god forretning at investere i udbedringer af hidtidige fejlinvesteringer i stedet for, så at sige, at brænde pengene af.

Når vi ved, hvad det i den tekniske praksis indebærer at bygge et levedygtigt energisystem uden unødigt store omkostninger, består den politiske opgave i at få sat byggeriet i gang, før det er for sent, og sørge for at gennemførelsen ikke forsinkes.

Planøkonomi! UHA! Råber transport&energiministeren og finansministeren i kor. Men hvis dét er så slemt, også når det drejer sig om samfundets fundamentale infrastrukturer, hvorfor så en Infrastrukturkommission, der udstikker en plan for vejnettets udbygning, så det om 20 år kan rumme 70 - 90% flere CO₂-udspyende og olieafbrændende biler og lastbiler? Men ikke en plan for indretningen af de energiinfrastrukturer, der skal til, hvis de energipolitiske visioner ikke skal blive stående som - visioner.